

do uczenia się

*Wczesne dzieciństwo to okres najważniejszy
i jednocześnie najbardziej wrażliwy
w rozwoju dziecka.*

dr T. B. Brazelton

▪ Jak to się zaczęło?

Cytowane stwierdzenie Brazeltona jest oczywiste dla wszystkich zajmujących się wczesną edukacją dziecka. W Polsce propozycji metod i form pracy, odwołujących się do tego etapu w życiu dziecka, jest wiele, ale nauczyciel *wczesnej edukacji*, czy inaczej mówiąc *edukacji elementarnej* musi stale poszukiwać. Ważne jest, aby w swoich poszukiwaniach znajdował odpowiedź na pytanie: *Co nowego wnosi dana metoda i do jakich konkretnych teorii znanych psychologów, pedagogów czy innych autorytetów w tej dziedzinie odwołuje się w swoich założeniach?*

W poszukiwaniu ciekawych, nowatorskich rozwiązań dydaktycznych, wzięłam udział w konferencji organizowanej przez CODN, na której miałam przyjemność poznać Panią Galinę Dolya i jej podejście do pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym, które oparła na teorii Lwa Wygotskiego.

W niedługim czasie zrodził się pomysł zorganizowania konferencji w warszawskim Wydziale MSCDN na temat *Podejście Wygotskiego do edukacji dzieci*. Konferencja odbyła się w listopadzie 2005 roku, a głównym gościem i zarazem osobą prowadzącą wykład była Galina Dolya. W spotkaniu wzięli udział dyrektorzy placówek, nauczyciele wychowania przedszkolnego, konsultanci i doradcy metodyczni zajmujący się wczesną edukacją dziecka.

Jednym z punktów wystąpienia Galiny Dolya było zapoznanie uczestników konferencji z programem edukacyjnym *Klucz do uczenia się*, opracowanym w oparciu o pomysły Wygotskiego, przeznaczonym dla dzieci w wieku 3-6 lat.

▪ Co warto wiedzieć o programie edukacyjnym „Klucz do uczenia się”?

W swoich założeniach, wspomniany wyżej program nastawiony jest na rozwijanie u dzieci niezbędnych umiejętności, będących podstawą dalszego uczenia się. *Do programu dodano pomysły, które powstały w oparciu o najnowsze wyniki prowadzonych na całym świecie badań nad procesem uczenia się dzieci. Sercem programu jest myślenie symboliczne, czyli zdolność dziecka do interpretowania symboli. Program „Klucz do uczenia się” różni się od pozostałych programów, ponieważ najważniejszym celem staje się zdobycie narzędzi umożliwiających postęp, a nie konkretny cel edukacyjny – istotne jest «jak», a nie «co». Dzięki temu programowi, dzieci nie tylko zdobywają wiedzę i umiejętności, lecz uczą się także, jak wiedzę zdobywać¹.*

Program *Klucz do uczenia się* składa się z dwóch etapów, przeznaczonych dla różnych grup wiekowych. I etap: Gaśienice – skierowany jest do dzieci 3-4-letnich, II etap: Motyle obejmuje dzieci w wieku 5-6 lat. Na każdy etap składa się po kilka modułów tematycznych. Każdy moduł składa się z 30 sesji – scenariuszy zajęć.

¹ *Klucz do uczenia się* [w]: „Podejście Wygotskiego do uczenia się dzieci – Wstęp”, s. 5, Transfer Learning 2005.

Moduły I etapu – „Gąsienice”	Moduły II etapu – „Motyle”
• Program literacki 1 i 2	• Program literacki
• Matematyka sensoryczna 1 i 2	• Konstrukcje
• Ruch ekspresyjny	• Ruch ekspresyjny
• Gry rozwijające	• Gry rozwijające
• Kreatywne modelowanie	• Kreatywne modelowanie
• Od bazgrania do pisania	• Od bazgrania do pisania
• Ty, ja, świat	• Matematyka i logika
• Konstrukcje	• Program badawczy
	• Program wizualno-przestrzenny

Prezentacja programu spotkała się z żywym zainteresowaniem środowiska. Obecni na konferencji dyrektorzy wyrażali chęć włączenia do swoich placówek programu *Klucz do uczenia się*, jednakże koszt jego zakupu i materiałów dydaktycznych był zbyt wysoki. Efektem konferencji było, pozostając wówczas bez odpowiedzi, twórcze pytanie – *Jak sprowadzić program do mazowieckich przedszkoli i placówek, zajmujących się wczesną edukacją dziecka?*

▪ Projekt Europejskiego Funduszu Społecznego – szansa dla mazowieckich przedszkoli

Wiosna 2006 roku była momentem, w którym twórcze pytanie *Jak sprowadzić program do mazowieckich przedszkoli i placówek, zajmujących się wczesną edukacją dziecka?* – można było zamienić na twórcze działanie. Wykorzystaliśmy możliwości, które stwarza Europejski Fundusz Społeczny finansujący działania w zakresie rozwoju zasobów ludzkich. Przy współpracy firmy *Key to learning* i jej przedstawiciela na Polskę – Macieja Winiarka oraz firmy *Doradztwo gospodarcze NORD* został napisany projekt pod nazwą *Rozwój umiejętności zawodowych nauczycieli wychowania przedszkolnego*, w ramach którego nauczyciele będą mogli poznać w całości program edukacyjny *Klucz do uczenia się*.

Złożony do Wojewódzkiego Urzędu Pracy wniosek uzyskał na jesieni 2006 roku pozytywną opinię i ocenę. Oznaczało to dla wszystkich zainteresowanych, że realizację projektu *Rozwój umiejętności zawodowych nauczycieli wychowania przedszkolnego* współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz budżetu państwa można rozpocząć.

▪ Partnerzy projektu

Liderem projektu jest Doradztwo Gospodarcze Nord, reprezentowane przez Janusza Karczewskiego, którego zadaniem jest koordynować wszystkie działania w projekcie. MSCDN, reprezentowane przez Dyrektora Jarosława Zaronia, jako partner odpowiada za stronę merytoryczno-logistyczną projektu, a więc za wszelkie działania związane z realizacją szkoleń dla nauczycieli. Projekt realizowany jest przy współpracy z firmą Key to Learning i jej przedstawicielem na Polskę Maciejem Winiarkiem, odpowiadającym za wartość merytoryczną i techniczną materiałów szkoleniowych.

▪ Cel projektu

Celem projektu *Rozwój umiejętności zawodowych nauczycieli wychowania przedszkolnego* jest podniesienie kwalifikacji 360 nauczycieli wychowania przedszkolnego na terenie województwa mazowieckiego. Nauczyciele biorący udział w szkoleniach mają okazję wzbogacić swoją wiedzę i kompetencje oraz doskonalić umiejętności w zakresie nowoczesnego podejścia do wczesnej edukacji, co pozwoli im w przyszłości stwarzać coraz lepsze, zróżnicowane sytuacje dydaktyczne w pracy z małymi dziećmi.

Program szkoleń w całości opiera się na przybliżeniu teorii Lwa Wygotskiego i jego podejściu do wczesnej edukacji dziecka oraz poznaniu programu *Klucz do uczenia się*, który w sposób innowacyjny wykorzystuje elementy teorii rosyjskiego pedagoga.

▪ Realizacja projektu

Realizacja projektu rozpoczęła się w marcu bieżącego roku szkoleniem dwudziestoosobowej grupy trenerów, składającej się z doradców metodycznych, nauczycieli wychowania przedszkolnego i nauczycieli konsultantów z 6 Wydziałów MSCDN. Szkolenie prowadzone było przez trenera kluczowego – Galinę Dolya, pracownika naukowego na wydziale psychologii i pedagogiki zdolności poznawczych Instytutu Edukacji Wczesnodziecięcej i Wspierania Rodziny Rosyjskiej Akademii Szkolnictwa w Moskwie, autorkę oraz praktyka programu i dyrektora merytorycznego firmy *Key to Learning Ltd.*, właściciela *Klucza do uczenia się*.

Zostałyśmy przeszkolone z pierwszego etapu programu *Gąsienice*, jak również musiałyśmy wykazać się własnym doświadczeniem z pracy z dziećmi, aby uzyskać Certyfikat Trenera programu *Klucz do uczenia się*. Dzięki powyższemu miałyśmy okazję sprawdzić, czy i jak program *Klucz do uczenia się* sprawdza się w realiach polskich przedszkoli. Na efekty nie trzeba było długo czekać. Kolejne spotkania z dziećmi, ich zaciekawienie, chęć współpracy, aktywne włączanie się w podejmowanie kolejnych zadań i oczekiwanie na więcej, mówiły same za siebie.

Inauguracja szkoleń z nauczycielami miała miejsce na konferencji, która odbyła się w Warszawie, w dniach 17-18 maja w auli Biblioteki Narodowej. Uczestnikami konferencji byli zakwalifikowani do projektu nauczyciele z województwa mazowieckiego.

W okresie od 19 maja do 1 lipca we wszystkich Wydziałach MSCDN – Warszawie, Płocku z Sochaczewem, Ciechanowie, Ostrołęce, Siedlcach, Radomiu – odbyły się szkolenia nauczycieli. W Warszawie prowadzo-

nych było 6 grup, z których jedną stanowią nauczyciele przedszkoli specjalnych, w pozostałych wydziałach po 1 grupie.

W ramach projektu każdy nauczyciel otrzymał na własność komplet wszystkich scenariuszy do każdego modułu programu *Klucz do uczenia się*. Szkolenia prowadzone były w sposób warsztatowy. Nauczyciele mieli okazję nie tylko zapoznać się z kolejnymi scenariuszami, ale praktycznie przećwiczyć na sobie różnorodne działania, które w przyszłości będą podejmować w pracy z dziećmi.

Wymiana doświadczeń podczas kolejnych dni szkoleniowych, pierwsze prezentacje prac nauczycieli i pierwsze ewaluacje świadczą o bardzo pozytywnym odbiorze programu *Klucz do uczenia się*.

▪ Co dalej?

Przed nami II część projektu, na którą składa się realizacja szkoleń II etapu programu *Klucz do uczenia się – Motyle*. Realizacja przypadnie na okres od września do połowy grudnia 2007 roku. Wówczas nie tylko poznamy treści zawarte w *Motylach*, ale będzie to czas pełniejszej wymiany doświadczeń z realizacji treści *Gąsienic* w placówkach biorących udział w projekcie.

Założeniem Galiny Dolya jest stały, dynamiczny rozwój programu. Uwagi i spostrzeżenia polskich nauczycieli mają być dla niej cenną wskazówką do ewentualnych modyfikacji. Mają również dawać świadectwo, że program żyje, rozwija się i jest poddawany ciągłej ewaluacji.

▪ Refleksje trenerów *Klucza do uczenia się*

Na szkoleniach z nauczycielami zauważyłam ich wielkie zainteresowanie programem „Klucz do uczenia się”. Panie z zaciekawieniem słuchały sprawozdań

o moich pierwszych doświadczeniach w pracy z dziećmi z tym programem, ilustrowanych prezentacją multimedialną, albumami z pracami i zdjęciami. Dzięki temu byłam w ich oczach wiarygodna, pokazałam im „coś”, czego sama „dotknęłam”, przeżyłam. Nauczycielki chętnie brały udział we wszystkich ćwiczeniach i zabawach. Z własnej inicjatywy pracowały z dziećmi w swoich przedszkolach niektóre scenariusze i ćwiczenia. (Wielkie zaciekawienie wzbudził u Pań „język symboli”, co z pewnością przyczyni się do szybszego osiągnięcia dojrzałości szkolnej dzieci). Cennym uzupełnieniem programu są materiały dydaktyczne, które z kolei zwiędzają, jak podkreśliły uczestniczki kursu, umiejętności dziecka w rozpoznawaniu rozmiarów, ilości, pozycji i kształtów.

Trener z Sochaczewa
Renata Trzos

„Klucz do uczenia się” to dla mnie podróż w nieznaną sferę naszego umysłu, to „neurotechnologia” bez interwencji sztucznych maszyn. Technologia uczenia się, gdzie nauczyciel i dziecko to nie mistrz i uczeń, ale przyjaciele i partnerzy w odkrywaniu największych tajemnic tego świata w lekkiej i przyjemnej formule wspólnej zabawy. „Klucz do uczenia się”, to przepustka do samorealizacji edukacyjnej dziecka wyposażonego w umiejętności i kompetencje, jak rozumieć, przekształcać i ulepszać swój własny rozwój. „Klucz do uczenia się” łączy w sobie ważne dla rozwoju dziecka funkcje: spostrzeganie, efekt i działanie. Źródłem zainteresowania dziecka KDU jest siła przyciągająca mediatorów oraz ich efektywne naładowanie i dostępność.

Małgorzata Walczak-Sarao

Autorka jest nauczycielem konsultantem ds. kształcenia zintegrowanego i terapii pedagogicznej MSCDN Wydział w Warszawie, koordynatorem projektu *Klucz do uczenia się*

Projekt *Mazowieckie Małe Przedszkola* zakłada utworzenie 30 wiejskich ośrodków edukacji przedszkolnej w woj. mazowieckim i północno-wschodniej części woj. świętokrzyskiego. Biorą w nim udział gminy, stowarzyszenia i osoby prywatne zainteresowane pracą w wiejskich przedszkolach.

Czas trwania projektu: marzec 2007 – marzec 2008

Społeczność lokalna uzyska dla swoich dzieci:

- *Małe Przedszkole* działające co najmniej 15 godzin w tygodniu przez cały rok;
- w pełni wykwalifikowanego nauczyciela, opłacanego ze środków programu, zatrudnionego na pół etatu;
- wsparcie prawnika i innych specjalistów w procesie zakładania stowarzyszenia i dalszego działania.

Projekt realizuje Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Lipiny, Dębowce, Borki – zwycięzca konkursu MEN dotyczącego tworzenia alternatywnych form edukacji przedszkolnej na wsi – wspólnie z Federacją Inicjatyw Oświatowych oraz trzema partnerami regionalnymi:

- Stowarzyszeniem na Rzecz Ekorozwoju Wsi Góry Wysokie (region południowy);
- Stowarzyszeniem Rodziców „TU” z Zalesia Górnego (region centralny);
- Towarzystwem Wspierania Szkolnictwa Wyższego i Oświaty w Płocku (region północny).

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Lipiny, Dębowce, Borki pełni również rolę koordynatora regionu wschodniego.

Projekt, wdrażany przez MEN, jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich).

Społeczności lokalne, które zdecydują się wziąć udział w projekcie i udostępnić powstającemu *Małemu Przedszkolu* lokal (z dostępem do Internetu), otrzymają jako wsparcie:

- środki na wyposażenie placówki w meble, pomoce dydaktyczne i zabawki;
- zestaw wybranych przez fachowców książeczek dla dzieci;
- laptopa i drukarkę jako wyposażenie przedszkola umożliwiające nauczycielowi korzystanie w pracy z Internetu;
- środki na materiały papiernicze i organizację przedszkolnych imprez.

Całe wyposażenie, po zakończeniu programu (31 marca 2008), przejdzie na własność organu, który podejmie się dalszego prowadzenia przedszkola.

Dzieci uczęszczające do przedszkola otrzymają wyprawki: książeczkę, maskotkę programu i przybory plastyczne. Dzieci zostaną też zbadane przez psychologa/pedagoga i logopedę, którzy prześlą nauczycielowi i rodzicom pisemne wskazówki do wspomaganie dziecka w rozwoju.

Założenia projektu *Mazowieckie Małe Przedszkola* są poparte doświadczeniem z wdrażania przez Federację Inicjatyw Oświatowych podobnych rozwiązań w programach *Mała Szkoła* oraz *Małe Przedszkole w każdej wsi*.

Edukacja w Małych Przedszkolach jest bezpłatna.

Charakterystyczną cechą *Małego Przedszkola* jest to, że dzieci nie są dzielone na grupy wiekowe. Dzieci w wieku 3-5 lat chodzą do jednej, kilkunastoosobowej grupy. Grupa w różnym wieku i o różnych możliwościach rozwojowych oddaje atmosferę rodziny wielopokoleniowej. Jedne dzieci dorastają i odchodzą, a na ich miejsce przychodzą nowe, które są przyjmowane przez starsze i uczą się od nich.

W takiej atmosferze nowe dzieci łatwiej adaptują się do życia w przedszkolu, starszaki uczą się odpowiedzialności za młodszych i słabszych. Dzięki temu *Małe Przedszkole* wzmacnia poczucie wartości starszych dzieci i poczucie bezpieczeństwa młodszych, a wszystkie uczą współdziałania i życia społecznego.

Grupy różnowiekowe wymagają edukacji ze szczególnym uwzględnieniem pracy indywidualnej, w parach i w małych grupkach. Dotychczas nie ma programu edukacji dla nauczycieli prowadzących takie ośrodki. Jednym z efektów projektu *Małe Przedszkole w każdej wsi* ma być stworzenie programu, dostosowanego do nauczania grup różnowiekowych i przygotowującego nauczycieli do działań animatorskich dla środowiska lokalnego.

Więcej o *Mazowieckich Małych Przedszkolach* można przeczytać na stronie: <http://www.mmp.fio.org.pl/>